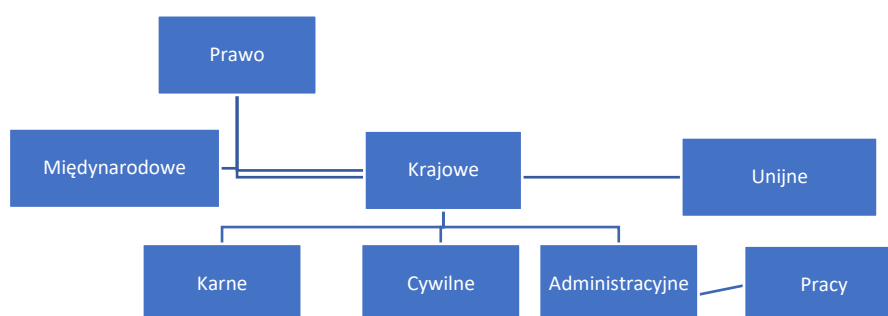

PIERWSZA POMOC PRAWNA

Czym jest prawo?

Prawo to system norm prawnych, czyli ogólnych, abstrakcyjnych i jednoznacznych dyrektyw postępowania, które powstały w związku z istnieniem i funkcjonowaniem państwa lub innego uporządkowanego organizmu społecznego, ustanowionych lub uznanych przez właściwe organy władzy odpowiednio publicznej lub społecznej i przez te organy stosowanych, w tym z użyciem przymusu. Systemy prawne podlegają różnorodnym zmianom, ale w polskim prawie krajowym bez zmian kluczowymi pozostają - prawo karne, prawo cywilne, prawo administracyjne i prawo pracy.

Grafika 1. Gałęzie prawa.

Jak wygląda praca prawnika?

Każdy prawnik musi ukończyć 5-letnie jednolite studia magisterskie. Po ukończonych studiach, każdy absolwent prawa może przystąpić do egzaminu wstępnego na aplikację – adwokacką, radcowską, komorniczą, notarialną czy ogólną (dla przyszłych sędziów lub prokuratorów). Aplikacja trwa 3 lata i jest płatna. Podczas aplikacji każdy aplikant musi uczyć się zawodu pod nadzorem doświadczonego prawnika (patrona). Aplikacja kończy się kilkudniowym egzaminem zawodowym. Dopiero po zdaniu tego egzaminu, prawnik staje się adwokatem, radcą prawnym, notariuszem, komornikiem, sędzią czy prokuratorem. Droga ku temu jest długa i trudna. Następnie prawnik wybiera swoją drogę kariery, czyli decyduje o tym, czy odpowiada mu prowadzenie własnej kancelarii, współpraca z innymi prawnikami w spółce czy też praca w dziale prawnym przedsiębiorstw prywatnych, urzędów lub innych instytucji i organizacji.

Etyka zawodowa i tajemnica zawodowa

To co odróżnia prawnika, który ukończył jedynie studia od tego, który zdobył uprawnienia i posługuje się tytułem zawodowym – adwokata, radcy prawnego, notariusza – jest to, że ten drugi zobowiązanych jest do przestrzegania zasad etyki zawodowej i jego prawem oraz obowiązkiem jest ochrona tajemnicy zawodowej. Niewywiązywanie się z tych zobowiązań może mieć negatywne skutki, gdyż grozi za takie zachowanie postępowanie dyscyplinarne i pociągnięcie do odpowiedzialności. Praktycznie rzecz ujmując, różnica polega na tym, że jeśli osoba potrzebująca pomocy prawnej zwróci się do prawnika (absolwenta prawa) to ten udzielając pomocy prawnej nie odpowiada za skutki błędnie udzielonej porady, a w przypadku profesjonalnych pełnomocników takim zabezpieczeniem dla osoby, której udzielana jest pomoc prawna jest chociażby ubezpieczenie OC prawnika (pełnomocnika lub obrońcy).

Ustawa z 5 sierpnia 2015 roku o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej

Polskie poradnictwo prawne i poradnictwo obywatelskie znacznie się zmieniło od czasu wejście w życie ustawy w dniu 1 stycznia 2016 roku. System poradnictwa został szczegółowo uregulowany, a w szczególności wskazano, czym jest poradnictwo obywatelskie oraz poradnictwo prawne.

- 1. Poradnictwo obywatelskie** to udzielanie porad o szerszym zakresie niż porada prawna. Na poradę obywatelską składać się może porada prawna, psychologiczna, medyczna, socjologiczna, podatkowa i inna. Najważniejsze cechy porady obywatelskiej: nieodpłatna, udzielana przez doradcę (niekoniecznie prawnika), znacznie szersza niż porada prawna, urzeczywistnienie praw i obowiązków, zindywidualizowana, konkretna.
- 2. Poradnictwo prawne** to udzielanie osobom fizycznym porady prawnej lub informacji o obowiązującym stanie prawnym regulującym daną sprawę oraz wynikających z niego prawach i obowiązkach oraz o trybie, podmiocie lub organizacjach właściwych do jej załatwienia, a także pomoc w opracowywaniu pisma dotyczącego danej kwestii prawnej, prowadzone przez osoby, które ukończyły wyższe studia prawnicze, w tym przez aplikantów sądowych, adwokackich, prokuratorskich, radcowskich i notarialnych lub studentów prawa. Najważniejsze cechy porady prawnej: nieodpłatna, udzielana

przez specjalistę, zindywidualizowana, konkretna, nie będąca reprezentacją przed sądem, często dotycząca codziennych, niezbyt skomplikowanych spraw.

- 3. Edukacja prawna:** W ustawie podkreśla się znaczenie poradnictwa prawnego dla edukacji prawnej. Poradnictwo prawne powinno kształtować świadomość prawną, informować ludzi, a nie tylko rozwiązywać ich problemy.

Rola organizacji pozarządowych w systemie udzielania pomocy prawnej

Zdarzają się sytuacje, gdy organizacje pozarządowe stają przed wyzwaniem udzielenia pomocy osobie, która potrzebuje pomocy prawnej. Niektóre z tych organizacji w swoich statutowych celach mają ujęte tego rodzaju zadania i w tym celu zatrudniają prawników lub z nimi współpracują. Ale zdarza się, że osoby potrzebujące, zgłaszają się do organizacji pozarządowych, które nie współpracują z żadnym prawnikiem. Jak należy postąpić w takiej sytuacji?

Po pierwsze, przedstawiciel organizacji pozarządowej, do którego zgłosiła się osoba z problemem prawnym, powinien ją poinformować, czy ten ma stosowną wiedzę i uprawnienia do udzielania pomocy prawnej (najlepiej na piśmie).

Po drugie, nawet jeśli przedstawiciel organizacji pozarządowej nie jest w stanie takiej osobie udzielić pomocy merytorycznej, to powinien udzielić jej wskazówek, gdzie taką pomoc może uzyskać.

Po trzecie, każda z organizacji pozarządowych, która spotyka się z prośbami o pomoc prawną powinna przyjąć własną procedurę postępowania w takich sytuacjach poprzez przykładowo odnotowywanie takich próśb o pomoc, przygotowanie stosownych oświadczenia dla zgłaszających się (zgodnych z RODO) czy nawiązanie współpracy z prawnikiem i/lub psychologiem, do którego takie osoby potrzebujące będą kierowane.

Gdzie kierować osoby potrzebujące pomocy prawnej?

Przedstawiciele organizacji pozarządowych powinni ustalić, gdzie mogą kierować osoby potrzebujące pomocy prawnej i najlepiej już wcześniej zlokalizować takie miejsce w najbliższej okolicy. W razie jakichkolwiek problemów z ustaleniem takiego miejsca należy skierować osobę do jednego z punktów nieodpłatnej pomocy prawnej i poradnictwa prawnego, które działają w każdym powiecie. W zależności od sytuacji i problemu prawnego, takim miejscem, gdzie osoba może uzyskać pomoc są Biura Obsługi Interesantów działające w sądach czy Powiatowi/Miejscy Rzecznicy Konsumentów.

Standardy świadczenia pierwszej pomocy prawnej

Wśród standardów świadczenia poradnictwa prawnego wymienia się następujące zasady:

1. Poufność
2. Bezpłatność
3. Rzetelność
4. Profesjonalizm
5. Samodzielność klienta
6. Dostępność usług
7. Informacja o udzielonej pomocy
8. Jawność zasad
9. Zgłaszanie skarg i uwag
10. Współpraca pomiędzy organizacjami poradniczymi

Gdzie szukać przepisów prawa?

W Dzienniku Ustaw (Dz. U.) publikowane są akty prawne, które najczęściej znajdują zastosowanie w sprawach osób potrzebujących pomocy prawnej. Natomiast ogólnodostępna baza aktów prawnych dostępna jest na stronie internetowej: www.isap.sejm.gov.pl

Grafika 1. ISAP - Internetowy System Aktów Prawnych.

Jak czytać przepisy prawa?

Jeśli odnajdziemy poszukiwany akt prawny np. ustawę, warto wiedzieć, jak prawidłowo ją odczytywać.

Tekst prawny to usystematyzowany kompleks wypowiedzi wytworzonych w przewidzianej prawem formie przez kompetentny podmiot i opublikowany.

Jednostki redakcyjne aktów prawnych:

1. **Artykuł - Art. 1**
2. **Paragraf – § 1**
3. **Ustęp – 1.**
4. **Punkt – 1)**
5. **Litera – a)**
6. **Tiret – „-”** (czyta się: tiret pierwsze, tiret drugie itd.)

Zasadą jest, że akty prawne tworzone są w zgodzie z innymi aktami obowiązującymi już w systemie prawnym i należy dokonywać jednolitej wykładni. Dla osób udzielających pomocy prawnej najbardziej pomocne będą zwykle – kodeks karny, kodeks cywilny, kodeks rodzinny i opiekuńczy, kodeks postępowania karnego, kodeks postępowania cywilnego oraz kodeks postępowania administracyjnego.

Podsumowanie

W obecnym systemie prawa, istotne staje się podnoszenie świadomości prawnej społeczeństwa i zwiększanie dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Organizacje pozarządowe mogą odegrać istotną rolę w realizacji tego zadania. Kluczowe jest jednak to, aby ich pomoc była świadczona z poszanowaniem standardów i tak, aby efekt zamierzony został osiągnięty.